

הפרויקט לחיזוק הוועדות לאיכות הסביבה ברשויות המקומית הערביות

תוצאות המיפוי - דצמבר 2021

א. על הפרויקט

הפרויקט לחיזוק הוועדות לאיכות הסביבה ברשויות המקומיות הערביות הינו פרויקט משותף שיזמה עמותת "עורכי דין לקידום מנהל תקין" עם השותפים עמותת "אזרחים למען הסביבה" ועמותת "חיים וסביבה" (להלן: "הארגונים").

מטרת הפרויקט להביא לכך שברשויות המקומיות הערביות תפעלנה ועדות איכות הסביבה בתדירות הראויה, בשקיפות, במקצועיות ובשיתוף הציבור, כך שהוועדה תהפוך לגוף משמעותי בנושאי סביבה, קיימות ואקלים בישובים שלהן. כדי להשיג מטרה זו גובשה תכנית מקיפה בת 24 חודשים, הכוללת עבודה רוחבית מול כל 84 הרשויות הערביות ועבודת עומק מול 20 רשויות נבחרות.

תכנית הפרויקט מורכבת מכמה שלבים. השלב הראשון הוא הקמה וכינוס של הוועדות והוא נועד להבטיח שהרשויות המקומיות הערביות יעמדו בחובות החוקיות המינימליות שלהן כך שבכמה שיותר מהן תוקם הוועדה ותכונס ועדת איכות סביבה. במסגרת שלב זה, בוצע מיפוי של המצב הקיים ברשויות לשם קבלת תמונת מצב עדכנית על קיומה של הוועדה, תדירות התכנסותה, שקיפות פעילותה ושיתוף הציבור.

במסגרת שלב השקיפות, הרחיבה עמותת "עורכי דין לקידום מנהל תקין" את "מוניטור השקיפות" השנתי שהיא מפרסמת, כך שהמהדורה של שנת 2021 תיבדק רמת השקיפות לגבי הוועדות לאיכות הסביבה מעבר לחובות השקיפות הבסיסית הקבועה בחוק.

מסמך זה נועד להציג את תוצאות המיפוי שבוצע עד כה, וכן תוצאות בדיקת רמת השקיפות באתרי האינטרנט של הרשויות המקומיות הערביות לגבי הוועדות לאיכות הסביבה.

ב. על הוועדה לאיכות הסביבה

החל משנת 2005, החוק מחייב כל רשות מקומית להקים ועדה לאיכות הסביבה, אשר מורכבת מארבעה חברי מועצה, עובד בכיר שהוא האחראי לתחום איכות הסביבה ברשות, ושני נציגי ציבור מתושבי העיר. תפקיד הוועדה ליזום ולתכנן פעילות בתחומים הנוגעים לשמירה על איכות הסביבה ולהבטחת פיתוח ושימוש בני קיימא של הסביבה.

בנוסף, המחוקק קבע כי ועדת חובה תכונס לפחות ארבעה פעמים בשנה, קרי לפחות עשרים פעמים בקדנציה (הקדנציה מורכבת מחמש שנים).

ג. מתודולוגיה

ביולי 2021 נשלח מכתב בקשה לקבלת מידע לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 ובקשה להקים את הוועדה לאיכות הסביבה, ככל שטרם הוקמה, לכל 84 הרשויות המקומיות הערביות.

בפניה זו ביקשו הארגונים לקבל מספר פריטי מידע בנוגע לוועדה לאיכות הסביבה בכל רשות מקומית: פריטי העובדים המועסקים בתחום איכות הסביבה ברשות, פירוט שמות חברי הוועדה וכתב המינוי של הוועדה, פרוטוקולים של הוועדה מתחילת שנת 2019, תכנית העבודה של הוועדה ומפגעים סביבתיים שנאספו על-ידי חברי הוועדה.

באותה פניה, הופנו הרשויות לחובה החוקית להקים את הוועדה בהתאם להוראות הדין, וככל שלא הוקמה הוועדה, התבקשו הרשויות למהר ולהקימה.

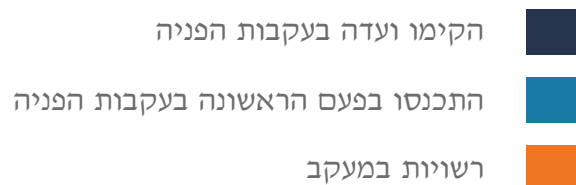
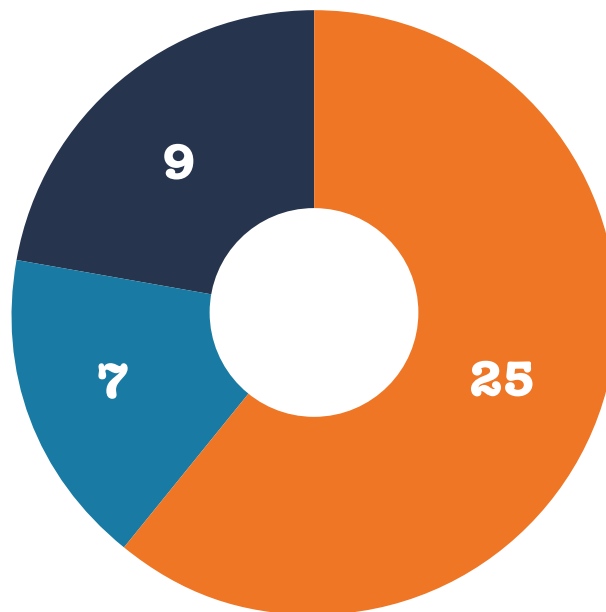
ד. תמצית הממצאים

בעקבות הפניה האמורה, נכון להיום, התקבל מענה מ- 63 רשויות מקומיות ערביות. מהמידע עלו ממצאים אשר נתייחס אליהם בכמה מישורים, לפי הפירוט הבא:

א. פעילות הוועדה לאיכות הסביבה

מתוך 63 רשויות מקומיות ערביות עלה כי הוועדה לאיכות הסביבה אינה פעילה ב- 41 רשויות. מתוך 41 הרשויות המקומיות בהן הוועדה אינה פעילה, 16 רשויות נקטו בצעדים בעקבות פניית הארגונים: ב- 9 רשויות הוקמה ועדה לאיכות הסביבה וב- 7 רשויות התכנסה הוועדה בפעם הראשונה בעקבות הפניה. שאר הרשויות נמצאות במעקב עד להפעלת הוועדה.

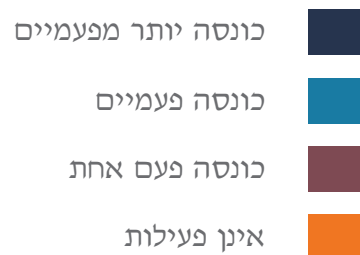
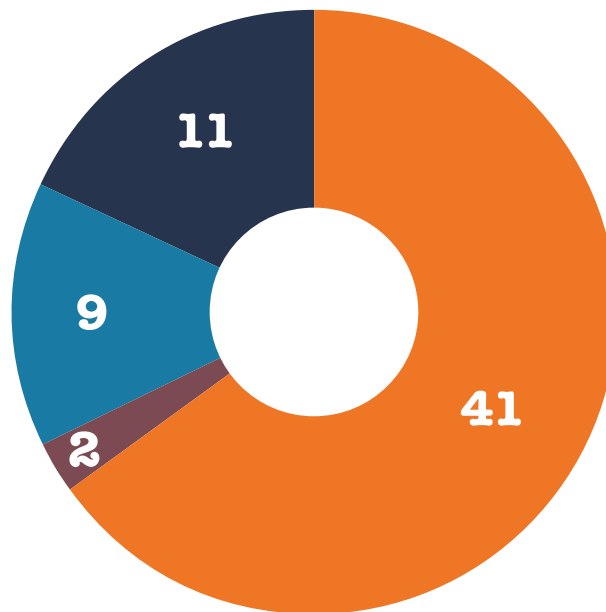
תרשים 1: שינויים בעקבות פניית הארגונים

ב. תדירות כינוס הוועדה

כאמור לעיל, המחוקק קבע כי ועדת חובה תכנס לפחות ארבעה פעמים בשנה. מכאן, בחלוף כשלוש שנים מתחילת הקדנציה (שהחלה בחודש נובמבר 2018), היה על הוועדה להתכנס לפחות 12 פעמים. חרף האמור, מהמיפוי עולה תמונה די עגומה לעניין תדירות כינוס הוועדות שהוקמו (מספרן 22 ועדות) נכון למועד הפנייה: ב- 2 רשויות הוועדה כונסה פעם אחת מיום מינויה; ב- 9 רשויות כונסה הוועדה פעמיים מיום מינויה; וב- 11 רשויות כונסה הוועדה מעל פעמיים.

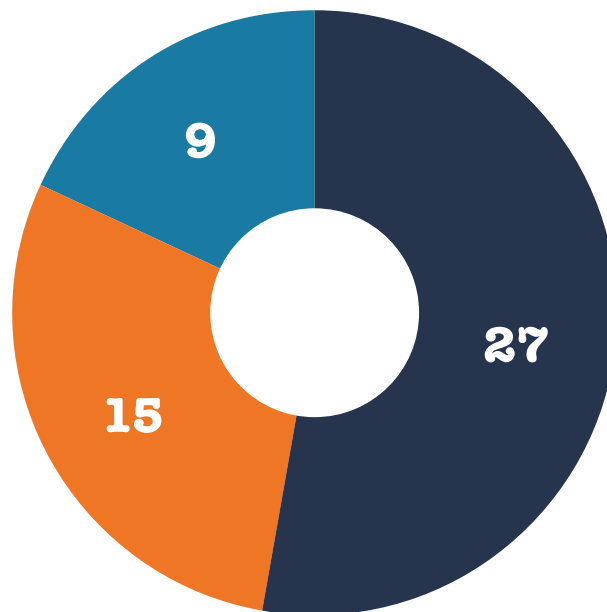
תרשים 2: פעילות הוועדות עובר לפניית הארגונים

ג. נציגי ציבור בוועדה לאיכות הסביבה

כאמור, לפי הוראות הדין הרכב הוועדה לאיכות הסביבה חייב לכלול שני נציגי ציבור מתושבי הישוב. מהמידע שהתקבל בעקבות המיפוי עלה כי בחלק לא מבוטל מהרשויות לא מונו נציגי ציבור בוועדה, והוועדה נותרה עם הרכב חסר ובלתי חוקי. מהמיפוי התקבל מידע בנוגע למינוי נציגי הציבור ב- 51 רשויות מקומיות: 27 רשויות מינוי נציגי ציבור בוועדה עובר לפניית הארגונים, 15 רשויות לא מינו נציגי ציבור כחברים בוועדה עד היום ו- 9 רשויות מינו נציגי ציבור בוועדה בעקבות הפניה.

תרשים 3: בחירת נציגי ציבור בוועדות איכות הסביבה נכון להיום

רשויות שמינו נציגי ציבור בוועדה עובר לפניית הארגונים

רשויות שמינו נציגי ציבור בוועדה בעקבות הפניה

רשויות שלא מינו נציגי ציבור כחברים בוועדה עד היום

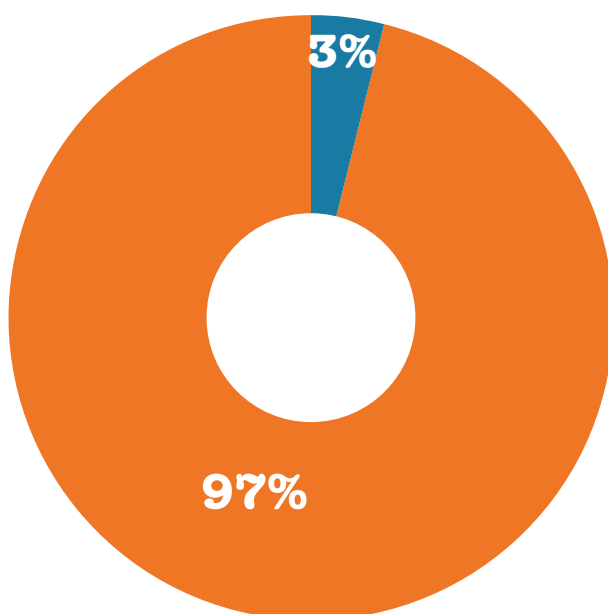
ה. שקיפות סביבתית

כאמור, במסגרת פרויקט "מוניטור השקיפות 2021" של עמותת "עורכי דין לקידום מנהל תקין", נבחנה שקיפות עבודת הרשויות המקומיות הערביות בתחום איכות הסביבה. הממצאים העלו כי בניגוד לעניין הארצי והבינלאומי הגובר בסוגיות הסביבה והאקלים, הנושא כמעט לא מקבל ביטוי (למעט במקרים נדירים למדי) באתרי האינטרנט של הרשויות. הבדיקה נערכה בשני אלמנטים כמפורט להלן:

א. פרסום מידע בעניין איכות הסביבה לפי תקנות חופש המידע (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור), תשס"ט-2009

תקנות חופש המידע (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור), תשס"ט-2009, מחייבות כל רשות מקומית לפרסם מידע וממצאי בדיקות שערכה בנוגע למפגעים סביבתיים, כגון פליטת חומרים לסביבה, רעש, ריח, או קרינה. על הרשות לפרסם שם החומר, כמותו, ריכוזו, סוג ודרגת הרעש או הקרינה וכו'... כן עליה לפרסם פרטים בנוגע למקום, עיתוי ואופן עריכת הבדיקה. פרסום כזה עשוי להגביר את המודעות לסוגיות הסביבה, ולאפשר לציבור לגבש עמדה בנושא ולפעול למניעת מפגעים סביבתיים. רק 3% מהרשויות קיימו חובה זו באופן מלא או חלקי, ו-97% מהרשויות לא קיימו חובה זו.

תרשים 4: פרסום מידע בעניין איכות הסביבה לפי תקנות חופש המידע (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור), תשס"ט-2009

רשויות שקיימו את החובה באופן חלקי או מלא

רשויות שלא קיימו את החובה כלל

ב. פרסום מידע אודות פעילות הוועדה לאיכות הסביבה

תפקיד הוועדה לאיכות הסביבה הוא ליזום ולתכנן פעילות בתחומים הנוגעים לשמירה על איכות הסביבה ולהבטחת פיתוח ושימוש בני קיימא של הסביבה. אמנם החוק לא מחייב פרסום מידע ספציפי אודות הוועדה ופעילותה, אך קיימת חשיבות לפרסום מידע כגון הרכב הוועדה, פרוטוקולי ישיבותיה, תכניותיה ופעילותיה, במיוחד בצל החרפת בעיות הסביבה ושינויי האקלים. 34% מהרשויות פרסמו מידע חלקי אודות עבודת הוועדה, שמתמצא בהרכבה, למעט רשות אחת שפרסמה פרוטוקול משיבת הוועדה שהתקיימה לאחרונה. יתר הרשויות (66%), לא פרסמו כל מידע אודות הוועדה.

תרשים 5: פרסום מידע אודות פעילות הוועדה לאיכות הסביבה

